

slovenščina

Ta knjiga je bila objavljena priložnostno ob zaključku izgradnje novega sedeža ESSENS podjetja v Brnu, republika Češka.

Ni običajno za vlagatelje, da stavbe kot je matično podjetje ESSENS, dokumentirajo gradbeni napredek, s fotografom, ki je izključno posvečen umetniški fotografiji. Zakaj ste to naredili? Imate globlje zanimanje za fotografijo?

Moja odločitev je bila posledica intuicije, podobno kot upravljam podjetje. ESSENS temelji na multi level marketingu in to ni stvar neposrednega vidnega ali poslovnega načrta. To je živ organizem in vse se močno opira na občutke in čustva. Osemdeset odstotkov našega uspeha temelji na čustvih. Sprejel sem enak pristop k tej odločitvi. Mogoče je dejstvo, da so moji starši ustvarili albume s fotografijami za mojega brata in mene, igralo določeno vlogo. Ob selitvi sem izgubil svoj album, poln pomembnih spominov. In morda je to razlog, zakaj sem želel tako močno zajeti te zelo pomembne trenutke v svojem življenju - gradnjo te stavbe.

Čeprav je moralo biti kar nekaj dogodkov, predvsem srečanja, z ljudmi pred to knjigo. Ste lahko bolj natančni?

Pred tem nisem imel tesne povezave s fotografijo, vendar od nekdanj so mi všeč črno-bele fotografije. Tam je bil koledar v podjetju, ki je prikazoval črno-bele fotografije z zanimivimi stavbami iz New Yorka, in posnetke, predvsem filmskih zvezd, med snemanjem filmov. Prebudil je prijetne občutke v meni; nekaj podobnega, kar čutim ob poslušanju jazz glasbe ali gledanju starih čeških filmov z igralci, kot so Hugo Haas, ali Oldřich Nový, ki prikazujejo like lastnikov tovarn in denarnih mogotcev prve Češkoslovaške republike. Zame prebudi vrnitev k tradiciji, ko so bili ljudje ponosni, da so Čehi, ali da so zgradili nekaj.

Kakorkoli, nikoli mi ni prišlo na misel, da bi kupil fotografijo, dokler nisem kupila prve od Romana Franca konec leta 2014. To se je zgodilo na prvi razstavi fotografij, ki sem se je udeležil, odločil sem se za črno-bele fotografije z Václav Havel, ker ga vidim kot pomembno osebnost, ki je pomagala tej državi pri prvih korakih, še posebej s svojim človeškim pristopom. Ob istem času, konec leta 2014, se je začela

gradnja matičnega podjetja in želel sem, da je proces dokumentiran; na začetku mi ni bilo mar kako, želel sem samo, da je to nekako storjeno.

Postopoma sem prišel na idejo, da ni potrebna stroga dokumentacija stavbe, ampak da bi se raje vključilo zajemanje nebesedne resničnosti, ki bi lahko bila bolj pomembna, kot videz stavbe iz vseh strani neba. In nato sem prosil Romana Franca, da to stori, in pustil, da me preseneti. V bistvu, devetdeset odstotkov fotografij ne zajema dejanske zgradbe. Te ne prikazujejo dejanskega napredka gradnje.

Ali niste razočarani? Vas ne moti, da bi lahko na fotografijah manjkalo kaj pomembnega?

Sploh ne. Vedno sem vedel, da lahko nekdo, ki ima občutek in je nadarjen, izrazi več na fotografiji kot besede. Tega nisem mogel storiti sam. Prav tako je pomemben pogled nekoga od zunaj. Moj odnos do objekta je precej subjektiven in nikoli ne bi mogle dobiti samostojnega pogleda.

Ali je v knjigi fotografija, ki vam več pomeni kot ostale?

Ko pomislim zdaj, potem je tista z bratom in mano, ker nimava veliko skupnih slik. Poslujemo skupaj in veliko se prepiramo, ter smo težki do tistih, ki so nam najbližji. Vendar menim, da smo si všeč in spoštujemo drug drugega.

Nam lahko zaupate, kaj naredi za vas stavbo izjemno?

Stavba je kot vizitka za podjetje. Zdaj, ko imamo lasten sedež podjetja, nismo več narod brez države, imamo svojo ESSENS državo. Stavba je nekaj, kar nas naredi zanimive in daje nove možnosti za veliko ljudi, s katerimi bi želeli delati.

Prav tako nisem bil klasičen vlagatelj, ki prenaša veliko dela arhitektom. Veliko sem sodeloval v procesu oblikovanja, imel sem natančno idejo in veliko stvari sem predelal, dokler nisem bil zadovoljen. Prišel sem dvakrat na dan, nadzirati vse, ker sem vedel, da gradimo zase in da bom tukaj od 12 do 14 ur vsak dan, ko bo zgrajeno. Drugo, nič manj pomembno mnenje je, da je stavba skupen rezultat mnogih ljudi, ki

delajo z ESSENS; to se vsekakor ne bi zgodilo brez njih. Zato je tudi pomembno, da se naši distributerji dobro počutijo tukaj in so ponosni, da pripadajo sem in se lahko pohvalijo svojim partnerjem. To je konkreten rezultat njihovega dela. 3-5 odstotkov ljudi bo zaslužilo velike vsote denarja, vendar ponujamo več kot denar - ponujamo jim način življenja, in ta stavba je simbol tega načina življenja za mnoge ljudi.

Katere arhitekturne podrobnosti želite izpostaviti; kaj naredi stavbo zanimivo?

Zagotovo sem želel, da je okolju prijazna stavba. Do te končne odločitve sem prišel lani v Tajvanu, na sedežu multi level podjetja Amway. Tam je bila kavarna s pogledom na bazen s slapom, ki se je spuščal po zidu, pokritem z rastlinami in drevesi. Želel sem imeti nekaj podobnega tukaj, čeprav v manjšem obsegu. Prav tako sem želel, da je notranjost preprosta, zasnovana na purističnem, skoraj sterilnem načinu, vendar s kontrastnim elementom v vsakem nadstropju. Na primer dolga rdeča zofa, ki sije nad okolico. V drugem nadstropju sem seveda potreboval veliko kompaktno steno, kjer bodo nameščene Romanove fotografije, saj sta si Roman in stavba to zaslužila in videti bo čudovito. Želim, da ima vsak predmet svoj prostor.

Vsako nadstropje sem sestavil z drugim arhitektom, tako da so vsa različna. Naložil sem nekatere omejitve za vsakega arhitekta, vendar vsak od njih je ustvaril svojo izvirno obliko.

Ali vam je srečanje s slikami Romana Franca nekako spremenilo dožemanje sveta? Ali menite, da je estetski učinek zdaj bolj pomemben?

Ne bi rekel tega, saj mi je bilo vedno pomembno. Na primer, ko sem prišel v pisarno in videl fotelji stati postrani, sem ga postavil pravilno. Ali pa, če vidim umazanijo, jo odstranim, ne da bi pomislil, da je to od nekoga drugega delo. Nekaterim je morda nadležno, vendar vse to tukaj pripada nam, pa kaj.

Intervju s fotografom Roman Franc „Zanimajo me človeške zgodbe“

Se spomnite prvega pogovora, ki ste ga imeli z Michalom Kovárom o njegovi ideji za to knjigo?

Michala Kovára sem spoznal na otvoritvi moje fotografske razstave; Razkazal sem mu razstavo in nekaj mesecev kasneje je poklical in mi povedal, da želi dokumentirati gradnjo stavbe in da prepušča meni, kako to storiti. Na začetku mi je povedal, da je strelec po horoskopu, pogosto se odloča na podlagi občutka in če si nekdo zasluži njegovo zaupanje, potem mu da popolno svobodo delovanja. To je bil primer z mano. Povedal je tudi, da so lahko nepomembne stvari pogosto koristne. Zame je bil to velik izziv, saj ga nisem želel razočarati, hkrati pa sem seveda želel ostati zvest samemu sebi. Poleg tega mi ni znano, da bi se kaj takega pogosto zgodilo – da ima vlagatelj dokumentiran proces gradnje, predvsem od fotografa, ki se posveča umetniški fotografiji. Arhitektura se pogosto fotografira, vendar šele potem, ko je dokončana. Ta vrsta fotografije, čeprav ni resnična, je po njegovem mnenju preveč umetna, pripravljena za fotografiranje, brez ljudi.

Glede knjige pa ni bila prvotno načrtovana. Michalova prednostna naloga je bila, da se slike, razstavijo v drugem nadstropju stavbe; Ideja, da jih spremenimo v knjigo, je prišla postopoma.

Kakšen pristop ste izbrali?

Moral sem iskati zasnovo kar nekaj časa. Razmišljal sem o združevanju barve s črno-belo fotografijo, potem pa sem ugotovil, da je to preveč težko, nisem mogel preklapljati med njima. Pri barvnih fotografijah bi opazili različne stvari kot v črno-belih, tako da sem se na koncu odločil za slednje.

Na gradbišču sem bil od aprila do decembra 2015, od dva do petkrat na teden. Preživel sem na stotine ur tam, pogosto ob praznikih, koncih tedna, zgodnjih jutranjih urah, ponoči. Včasih sem preživel ogromno časa tam, ne da bi sploh slikal. Ko sem spoznal ljudi, ki so tam delali in vzdušje na gradbišču, je rastlo zanimanje o zgodbah teh ljudi.

Ko sem pokazal prve fotografije Michalu Kováru po enem mesecu, me je bilo malo strah, da mu ne bi bile všeč. Toda bil je zadovoljen in vesel sem bil, da jih je sprejel. Morda tudi njega zanimajo zgodbe posameznikov...

Večina fotografij so portreti delavcev. Vendar pa ne vidimo zgaranih ljudi, večina od njih prikaže nekakšen ponos. Ob istem času imajo slike nekakšen subtilen humor, premik iz krutega realnega življenja. Vas ni mikalo ujeti gradbenega delavca v grobi obliki?

Želel sem, da te ljudi spravim iz njihovega vsakodnevnega ritma, tako da niso samo delavci, ki delajo dolge ure. Vsak od njih ima nekaj več za njim. Vsi so rekli: »Naredi sliko, kako trdo delamo.« tudi take fotografije sem naredil, vendar zato, da sem prišel v stik z njimi, potem sem jim te slike dajal. Nekateri so se bali, da če jih bom ujel, ko mirujejo, bi jih šef odpustil, ali pa ne bi bili plačani. Moral sem jih prepričati, da ne bo tako.

Vendar fotografija velikega formata, ki je vaš glavni medij, se zdi, da ni namenjena za izdelavo hitrih posnetkov. Vse traja dlje časa, morate komunicirati s fotografirano osebo, morate jo pripraviti...

To je res. Mislim, da mi je uspelo imeti dobro komunikacijo z delavci. Na primer, pomagal sem jim pri prenašanju materiala, da bi se zblížal z njimi. Obstajala je nevarnost, da bi lahko mislili, da se norčujem iz njih. Nisem imel tega namena. Zelo sem se zanimal za njihove zgodbe. Na primer, tam je bil delavec, ki se je počutil zaznamovanega s tetovažo, ki jo je naredil na obrazu in ker je želel, da se znebi te stigme, se je ponudil, da mi proda pornografijo s svojo ženo. Tam je bil še en človek, ki je preživel sedem let v zaporu in našel Boga na poti; vera mu je popolnoma spremenila življenje. Bil je tudi zidar, ki je izdeloval pecivo v skodelicah ali Ukrajinci iz Koločava, močni pošteni moški, ki so morali živeti daleč od svojih družin zaradi denarja. To me je tako žalostilo...

Vas je kdo vrgel ven?

Enkrat, ko je bilo nekaj gradbenikov z mavčnimi ploščami, so me spodili ven, bil je napet položaj pred božičem. In starejši možakar, delovodja Franta, ki mi ga ni uspelo prepričati niti za minuto. V trenutku, ko me je opazil, je zbežal. Mislim, da bom lahko slikal sledove njegove dejavnosti, na primer, ko je pozabil svoj vrtalni stroj nekje. Potem pa sem si rekel, da se me tako dosledno izogiba, da nisem lovec, zato sem prenehal. Sicer pa sem vedno dobil, kar sem želel. Nekateri od njih, so me kdaj pogledali, kot da sem nor, ampak večino časa smo bili na isti valovni dolžini.

Nekatero slike so fantastične, ljudje v portretih so vam mogli zaupati. Na primer tisti električar zvezan na steber od sodelavcev. Kako je nastajala?

Trajalo je dolgo. Električarji so bili na gradbišču od začetka do konca in naš odnos se je postopoma razvijal. Fant »na stebru« je njihov vodja Karel. Investitor Michal Kovář je pogosto spreminjal stvari sproti, in Karel nato pogosto preklinjal. Bil je pet minut žalitev in živčnosti, vendar sem kmalu spoznal, da je bil to njegov ritual, saj je po tem takoj prijel za delo in tega opravil kvalitetno. Bil je glavni, zato sem se odločil, da ga zajamem v fotografiji obratno. On je zvezan na steber in njegovi sodelavci imajo moč nad njim. Na drugi sliki mirno počiva v žlici od bagra, s priponko na suknjiču. Dobil ga je kot darilo od oskrbnika stavbe z napisom na njej: „Kaj mi je všeč pri življenju, je njegova raznolikost; Vsak dan me razjezi nekdo drug.“

Medaljon Roman Franc

Rojen leta 1983 v Brnu na Češkem. Študiral je na Pedagoški fakulteti Masarykove univerze v Brnu in na Inštitutu za ustvarjalno fotografijo, Šlezijske univerze v Opavi. Posveča se fotografiji prostega sloga. Pogosto uporablja kamero velikega formata ter kamero srednjega formata 6x6. Osredotoča se na portretno, scensko in dokumentarno fotografijo. Raje dela na zasnovi, ki jo dolgoročno lahko analizira. Delal je kot fotograf za pisarno Václav Havel; poleg nekdanjega predsednika, je tudi posnel portrete drugih mednarodno znanih osebnosti, kot so Dalajlama. Drugi projekti vključujejo izdelavo fotografij za gledališče Husa na provázku (Brno, CZ). Tema njegove diplomske naloge, naturizem v fotografiji, ga je privedla do kuratorja zelo uspešne razstave v Moravski galeriji v Brnu, „Naturally: Karel Novák - Jock Sturges“ (2013). Doslej je bil tudi kurator drugih razstav, kot je bratislavská Hiša umetnosti v okviru Meseca fotografije in za galerijo Fiducia v Ostravi. Na dolgi rok je fotografiral pripadnost starejših članov športnega društva Sokol (v starosti med 60-100) na Sokol Brno I in na Sokol New York. Leta 2015 je posnel fotografije Diné (ljudstvo Navajo) v Novi Mehiki. Leta 2012 je osvojil prvo mesto z najbolj zanimivim portfeljem, v tekmovanju ZDA za neodvisne fotografije, posnetke za revijo, za katero je dobil naslovno stran in osebni intervju. Leta 2014 in 2016 je obiskoval Fotofest, največji fotografski festival na svetu, ki je potekal v Houstonu v Teksasu. Njegove fotografije so bile izbrane za prestižno dražbo, med šestdesetimi svetovnimi fotografi.

Njegove fotografije so razstavljene v zbirki Muzeja fine umetnosti, Houston, univerze Maine Museum of Art in zasebnih zbiralcih v republiki Češki, Veliki Britaniji, ZDA in Kanadi. Razstavljal je svoje delo na mednarodnih razstavah v Evropi in Severni Ameriki (galerija Pictura, Bloomington, Indiana; Češki Center, New York; galerija Lesley Nowlin, Austin). Njegov ekskluzivni zastopnik za ZDA je galerija Pictura v Indiani. Izdal je knjigo „Karel Novak: Přirozeně“ (Naturally, 2015), ki je dobila nagrado v tekmovanju za najlepšo Češko knjigo 2015, kot tudi knjige z njegovimi slikami „Portréty“ (Portraits, 2011) in „You: Never too close“ (2014). Skupaj z Gabrielo Kolčavová je organiziral številne fotografske delavnice, povezane z edinstveno postavitevijo (npr. Tugendhat Villa, samostan Rajhrad, Banat v Romuniji) in v sodelovanju z izjemnimi fotografi (Štreit, Pohribný, Sturges).

Poleg svojega fotografskega dela sodeluje s češko televizijo na snemanju dokumentarnih filmov.

Index Napisi na fotografijah

str. 4
„Ljudem ponujamo življenjski slog, tako da so lahko del nečesa.“
Michal - lastnik podjetja

str. 7
„Luč na koncu tunela“.
Miloslav - delavec

str. 10
„Samo preusmerjam energijo.“
Martin - delovodja

str. 12
Denisa

str. 13
Klára

str. 15
„Nekega dne bo zapolnjeno z parfumi in moje delo bo imelo smisel.“
Martin - delovodja

str. 19
„To je mejnik. Kmalu bomo prišli do naslednjega nadstropja.“
Martin, Ladislav, Vasyl Jr. in Vasyl - delovodja in betonski delavci iz Ukrajine

str. 22
„Pištola za barvanje je moje glavno delovno orodje.“ Petr - keramik

str. 24
Svetloba po stropu.

str. 25
Sirijec stoji poleg posadke zidarjev.

str. 30, 31
„Uporabljamo posebne copate, delamo ponoči.“
Jaroslav - poliranje beton

str. 33
Dobava iz Turčije

str. 37
„Dom je 550 km daleč.“
Paulo, Volod'a, Ladislav, Vasyl Jr. in Vasyl - betonski delavci iz Ukrajine

str. 40, 41
Stavba je živ organizem

str. 45
„Zaradi moje tetovaže ne bom dobil drugega dela.“
Lukáš - delavec

str. 46, 47
Različne lestvice

str. 49
Ravne strešne plošče

str. 54
Ob petih zjutraj, varnostnik je prišel do vrat.

str. 60, 61
„Kaj mi je všeč pri življenju, je njegova raznolikost; Vsak dan me razjezi nekdo drug.“
Karel - električar

str. 72
„Nikoli stopiti na nestabilne predmete!“ Vlasta - zdravje in varnost pri delu

str. 74
„Včeraj sem gledal film. Imel je srečen konec: Zjutraj je dal glavo v vedro z vodo in njegov spomin se je vrnil.“ Lukáš in Libor - tla

str. 81
„Uvedel bi neke vrste majhno diktaturo in bil bi minister za obrambo.“ Michal - delavec

str. 82
„Stavbo pustimo živeti naprej.“
Vasyl Jr. - betonski delavec iz Ukrajine

str. 84
Varilec želel ostati anonimen.

str. 88, 89
ESSENS - enotna predloga za vse dimenzije.
Pepa in Vlasta - namestitev reklame

str. 90
Ondra - namestitev zaslona

str. 97
Brata
Michal in Robert

str. 95
Michal - delavec

str. 102, 103
„Neusmiljen“
Martin - delovodja

str. 104
Avtoportret
Roman - fotograf

str. 105
Končni pregled